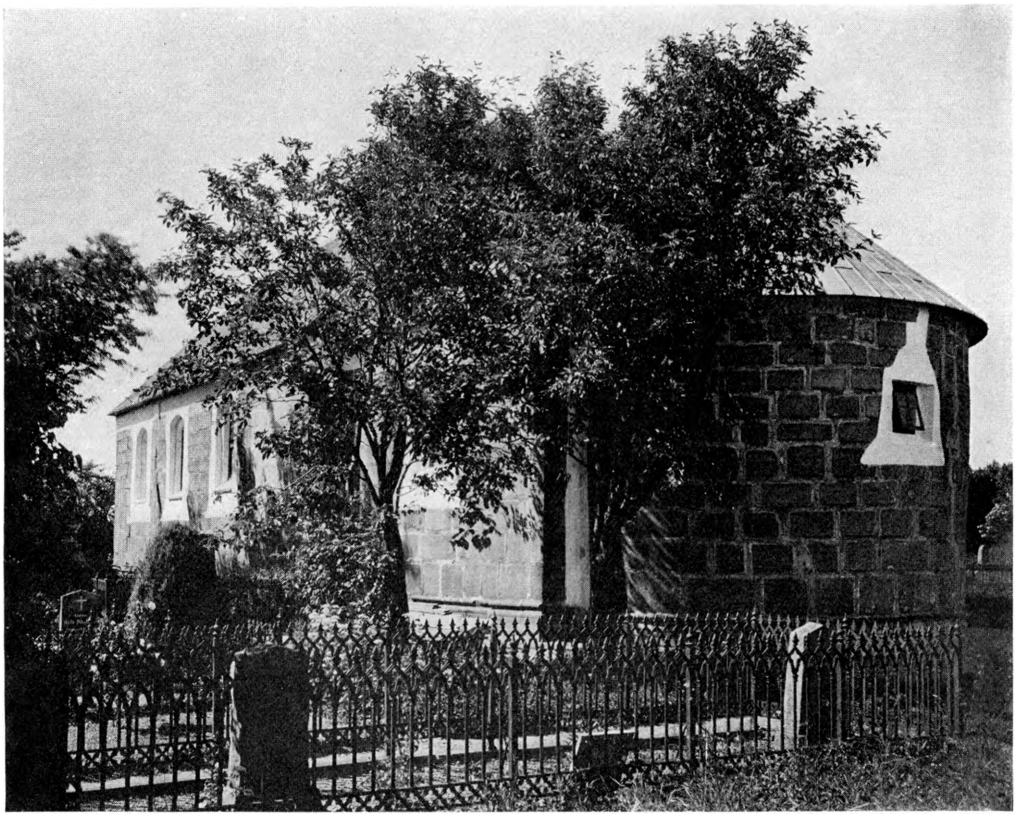

H. M. 1935

Fig. 1. Nørhaa. Ydre, set fra Sydøst.

NØRHAA KIRKE

HUNDBORG HERRED

Kirken, hvortil Kongen o. 1630 og 1666 havde Patronats- og Kaldsret[1], blev 5. Sept. 1711 med Patronatsret skødet til Hans Carstensen Langballe[2] (der 1715 ogsaa er Ejer af Nørhaagaard). Denne Ejendom fulgte den, indtil den overgik til Selveje 1. April 1918.

Nørhaa var oprindelig Hovedsogn, men 3. Juni 1825 blev det *Anneks*[3] til Snedsted (Hassing Hrd.); ved Reskript af 14. November 1895 blev det atter selvstændigt Pastorat.

I Sognet o. 3 km Sydvest for Kirken ligger en *S. Thøgers Kilde*[4], men om Kirken har været viet til samme Helgen, vides ikke.

Kirken ligger fjernt fra Vestkysten, østligt i Sognet, der 1596 var saare af Sandflugt fordærvet[5]. Om Kirkegaardens Højning danner Kampestensdigerne Terrasse i Syd og Vest. En Port paa Nordsiden har nymodens Granitpiller.

Den kullede Bygning bestaar af Apsis, Kor og Skib fra romansk Tid samt nyt Vaabenhus mod Nord og ved Vestgavlen Klokkepiller. Orienteringen afviger ret stærkt mod Syd.

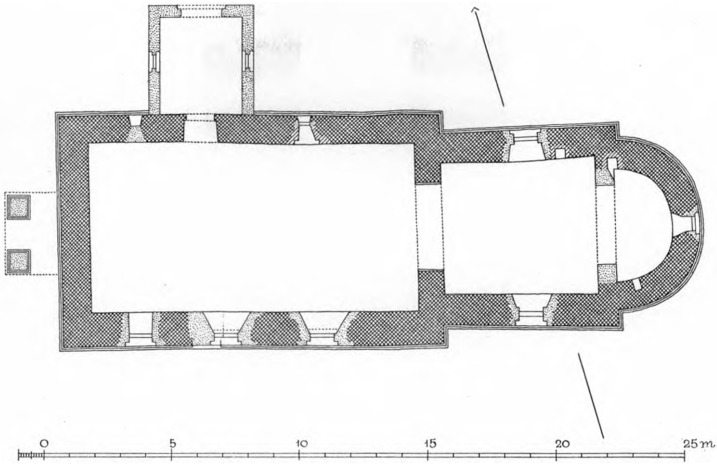

Fig. 2. Nørhaa. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1937.

Den romanske *Granitkvaderkirke* har Dobbeltsokkel (Fig. 3 og S. 361 Fig. 25) af Type som Sjørrind, med kraftig, attisk Profil over Skraakant. Sokkelkvadrene sidder i ret skiftende Højder, lavest paa Korets Nordside og Skibets Nordøsthjørne, 17 cm højere paa den øvrige Del af Skibet; Apsissokkelen ligger lidt højere end Korets nordre og lidt lavere end Korets søndre Sokkelhjørne. Apsis, hvis Østvindue er forvansket ved Udvidelse, har haft et udkragende Gesimsskifte, men ved en Omsætning er Stenenes nederste Kant nu vendt opad. I Koret findes ingen oprindelige Vinduer, i Skibet, hvis Murhøjde er o. 4,20—o. 4,50 m, er der bevaret to Nordvinduer med Monolitoverligger, men uden særlig Saalbænksten, begge nu overkalkede (H. 136—140 cm, Br. o. 57, over Sokkel 244); det østre er aabent, men stærkt omdannet indvendig, det vestre, der mod Sædvane sidder Vest for Dørstedet, lukket, men bedre bevaret. Af Dørene, som bryder det øvre Sokkelskifte, har den endnu aabne Norddør, hvis Aabning nu er uregelmæssigt afsmalnende opefter (fra 114 til 105 cm), over den vandrette Overligger et rundbuet, tympanonlignende Blændingsfelt som bl. a. i Skjoldborg (S. 405). Under den tilmurede Syddør, hvis Overligger er forsvundet, ligger en Sokkelsten af Dørstedets Bredde (109 cm), nu med Skraakanten vendt nedad.

Af Stenhuggerfelter findes henved en halv Snes, alle paa Skibet. I Norddørens Overligger er der to, begge aabne mod Stenens Underkant, det ene meget uregelmæssigt, tungeagtig bugtet, det andet firkantet. Andetsteds forekommer fire, mod Kvaderkanterne aabne Firkanter; to andre, større Firkanter har hver et falset Hjørne, og et enkelt Felt er af uregelmæssig, trefliget Form. Endelig findes højt paa Skibets Sydmur, nær Vesthjørnet, en Kvader med flygtigt udført Skaktavlmønster af vekslende glatte og ruhugne Firkanter.

H. M. 1935

Fig. 3. Nørhaa. Sokkelparti paa Skibets Sydvesthjørne (S. 463).

I det *Indre* er Apsisbuen fornyet; 1884 kunde dens overkalkede Kragled endnu skimtes (Uldall). Af Korbuen er kun levnet de omsatte Vanger, som har Skraakantsokkel og attisk profilerede Kragsten (S. 360, Fig. 14) med glatte Østender.

Ændringer og Tilbygninger. Skibets Nordmur maa være delvis ombygget i sengotisk Tid; det aabne Nordvindue viser sig indad mod Rummet gotisk falset og fladbuet, og over Norddøren er der i Væggen et spidsbuet Spejl med Stik af Munkesten. Apsiden var indtil 1934 afskilret til Sakristi ved en nu nedbrudt *†Mur* af Bindingsværk. Korbuens Stik har været fjernet og erstattet med pudset Træ.

Af Bygningsreparationer omtales i Regnskaberne, at Gavlen paa Vesterenden blev opmuret 1686, og at Murmester Niels Christensen af Snedsted 1697 fik 18 Sletdlr. for et Stykke Mur paa Nordøsthjørnet af Lavkirken at opsætte og forfærdige.

Vaabenhuset foran Norddøren, af gule Munkesten med Tegltag, er opført 1934; dets Forgænger var af smaa, røde Mursten, fra o. 1850.

Klokkepillerne ved Vestgavlen er af smaa Mursten. †Klokkehus repareredes 1696.

Kirken, hvis Trævinduer sidder i fladbuede, falsede Karme af smaa Sten, staar med blanke Granitkvadre. Hvidkalkede er Vindueskanterne, ogsaa de

romanske, Skiftet under Tagskægget og de med smaa Sten ommurede Tag-gavle. Tagværkerne, af Fyrretømmer, er blytækte. I det Indre, der overalt har Bjælkelofter, er der ved en Istandsættelse 1934—35 (Arkitekt J. Foged) muret en ny, pudset Apsisbue, og Triumfbuens Stik er rekonstrueret med Benyttelse af nogle faa gamle Kilesten.

INVENTAR

Alterbord, nyt, fra 1935. Af det romanske Alterbord er bevaret en Del af den skraakantede Granitplade, 135 × 63 cm og 14 cm svær, med *Helgen-grav,* den laa 1878 i Gulvet og er nu anbragt paa et muret Fodstykke ved Apsidens Østvæg.

Altertavle (Fig. 4) af lutheransk Fløjtype, fra o. 1580—90, som i Arup (S. 210). Søjlernes Snitværk ligner Prædikestolens i Nors (S. 252); under Midt-skabets øverste Rammetræ sidder en Række profilerede Tandsnit; Gesims findes ikke, men baade Midtskabet og Fløjene krones af Trekantgavle med Smaaspir, hvis drejede Topkugler alle er nye. Stafferingen er fra 1711, sikkert af Jens Jensen Thrane. Midtskabets Maleri forestiller Nadveren, Fløjbillederne Kristus paa Korset og Opstandelsen. Indskrifterne staar med gul Kursiv; i Fodstykkets to Felter læses:

»For Paaske Lammetz Brug i gamle Testamente
Indsatte Jesus self Altarens Sacramente
Hvor under Brød og Vin sit Legome og Blod
Til Salighed han gir en hver som giører Bod

Givet af Gud
Ladet bekoste af den Velsignelse
hand haver forundt tvende sine børn
her i Meenigheden
Anno 1711«.

Nederst paa Fløjene staar:

»Af Christi Kaars et Lignelse os settis her for Øÿe
Tack søde Jesu Frelsere som bar vor Synd og Møÿe
Den grumme Dødsens Braad I Graven holte Trop
Da Seÿrvinderen vor Goel han stod op«.

Stafferingen, der var delvis opmalet 1860 af Maler Neve, Tisted, restau-reredes 1935[6].

Altersølv. Kalk (Fig. 5), sengotisk, fra o. 1500, nu 19 cm høj. Foden, hvis øverste Del er fornyet, er sekskantet, med støbt Korsblomstfrise paa den

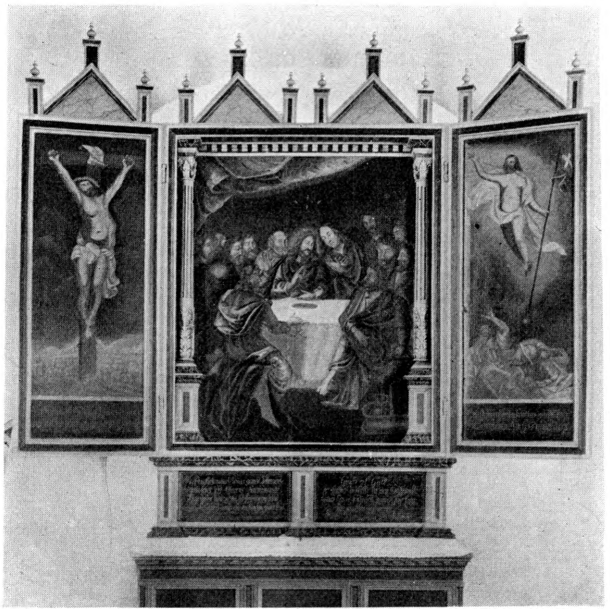

E. M. 1940

Fig. 4. Nørhaa. Altertavle (S. 465).

lodrette Standkant og med et graveret Cirkelkors; paa det sekssidede Skaft er graveret rundbuede, skraverede »Vinduer«. Knoppen har Flige med Stavværk i gennembrudt Arbejde og seks Rudebosser, hvorpaa Relief-Versaler: »Corpus« (»Legeme«); u'et er erstattet af en ny, glat Plade. Kummen er fornyet i 1800'erne. *Disk,* fra o. 1850, stemplet P.TL. †*Tinflaske,* nævnt 1687 (Rgsk.). *Oblatæske,* cylindrisk, 9,5 cm i Tvm. Paa Laaget graveret Spejlmonogram: »HCLM W«, Hans Carstensen Langballe, Ejer af Nørhaagaard fra 1715, og Hustru (sml. Kisteplade). I Bunden indprikket: »9 1. 3½ qt. 1 ort« og Stempel for Aalborg-Mesteren Mikkel Jensen, død 1724 (Olrik 519).

Alterstager fra o. 1625—50, 49 cm høje, af Messingblik, med drevne Bukler paa Fod- og Lyseskaale samt Knop og med ottekantede, snoede Skaftled. 1687 fandtes støbte †*Stager,* der vejede 16¶ 12 Lod (Rgsk.).

†*Messehagel* af rødt Fløjl med Guldkniplings Kors, nævnt 1687 (Rgsk.).

Font, romansk, af Granit, af Tybotype. Kummen, 76 cm i Tvm., har halvattisk Profil og paa den ret slanke, stejle Hals svagt ophøjede Bægerblade; Afløb midt i Bunden. Fodens Plint er nedsænket i Gulvet.

Fad af Nürnbergerarbejde, fra o. 1575, 41,5 cm i Tvm., med Bebudelsen i Minuskelring og paa Randen stemplede Ornamenter.

Prædikestol i Høj-Renaissance, fra o. 1610. De fire Storfelter har Arkader med kannelerede Pilastre, Profilkapitæler og kassetteværksprydede Buer; i Buehjørnerne er der fladsnittede Liljer. Paa Hjørnerne staar tynde, glatskaftede Søjler med korintiske Kapitæler, parvis ordnede paa kløftede, spidse

Fremspring, mellem hvilke der paa Postamentet er Løvemasker, paa Gesimsen Englehoveder. Ingen Himmel. Stolen, hvis ældre Farver var afætsede, nymaledes 1935[6]; samtidig tilføjedes nyt Hængeværk.

Stolestader, fornyede 1935. De tidligere Stadegavle havde kløftede Trekanttoppe i ret plump Udførelse.

†*Skriftestol,* lavet 1699 af Snedker Peder Andersen, Tilsted.

† *Pulpitur.* 1878 fandtes et simpelt Trægalleri i Skibets Vestende (Engelhardt).

Klokke, sentmiddelalderlig, ret slank. I Skriftbaandet Minuskler: »e i n s« og paa Slagringen et Støbermærke og et Kors. Tvm. 81 cm (Uldall 284, Fig. 339).

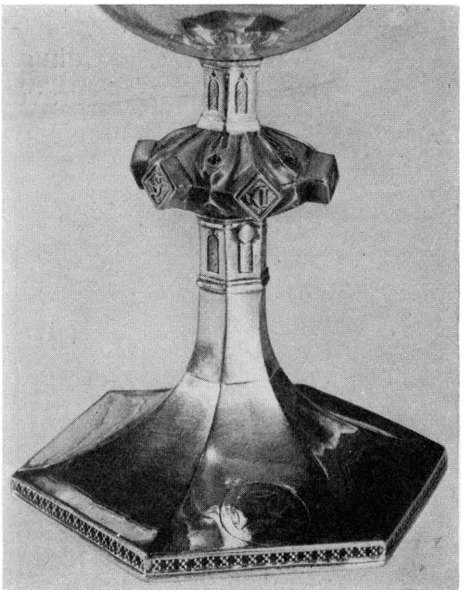

V. H. 1936

Fig. 5. Nørhaa. Alterkalk (S. 465).

GRAVMINDER

Gravsten. 1) O. 1700. »Høyachtbare og meget fornehme nu sal. Mester« Peiter Simenson Bogers, fød i Holland i Ytrecht 1637, forrige velbetroed (?) Bygmester og Ridefoged paa Vesterwig Closter, siden Forpagter paa Ulstrup, residerede og døde her paa Neesgaard 24. Dec. 1699, 62 Aar, samt »ærbahre og gudelskende« Madame sal. Barbora(!) Bendixdatter Lødings, fød i Drammen 1620, gift første Gang med Daniel Jensøn Popis, anden Gang med P.S.B., død paa Neesgaard 1. Dec. 1698, 78 Aar. Mørkblaalig Kalksten, o. 175 × 97 cm. Fordybet Kursiv i to rundbuede Arkadefelter med spinkle, vinrankeomsnoede Søjler. Firsidede Hjørnefelter, hvori Cirkelkartoucher med Evangelisterne; mellem de øvre en Opstandelsesscene, alt i meget lavt Relief. Tidligere liggende i Midtgangen under Pulpituret, nu rejst paa Skibets Vestvæg.

2) O. 1808. Claues Gottlob Kierulff, Ejer af Fadersbøl og Nørhaaegaard, død 18. Jan. 1808, 73 Aar, gift med Maren Christene Evartsen, død 6. Sept. 1788, 42 Aar. »10 Børn, 7 Sønner og 3 Døttre, der er paa forskellige Steder her i Landet, har for at kiende og hædre det Sted, hvor deres gode Faders Aske hviler, ladet denne Sten bekoste«. Norsk Marmor, 170 × 91 cm; Kursiv, bølgeriflet Rand, i Hjørnerne indsatte Marmorrosetter. Paa Kirkegaarden Syd for Skibet.

†*Gravsten.* O. 1562. Latinsk Indskrift over Martinus Nicolai (Morten Niel-

sen), tidligere Munk i Vestervig Kloster, siden Nørhaa Kirkes første evangeliske Præst, død MDLXII. Udhugne Bogstaver. Laa straks nedenfor Alteret[7].

†*Begravelse*. I en aaben Begravelse, i Skibets nordvestlige Hjørne[8], henstod Kancelliraad Hans Carstensen Langballe til Faddersbøl og Nørhaagaard, død 1752[9] (sml. Kisteplade).

Kisteplade, skjoldformet, over Fru Maren Vare, født i Aalborg 1689, gift 1723 med Hans Carstensen Langballe til Faddersbøl, kgl. Majestæts Kancelliraad, død 3. Juni 1745[10]. Nu under Gulvet.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1686—1713 (LA. Viborg). — Kirkebog 1783—1814 (LA. Viborg). — Museumsindberetninger af C. Engelhardt og Martin Borch 1878, C. A. Jensen og V. Hermansen 1936. Revideret af C. A. J. og E. M. 1938.

Chr. Heilskov: Personalhistoriske Indskrifter i Hundborg Herred, i AarbThisted. 1925, S. 17 f.

Thura: Aalborg Stift S. 487—90. F. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker III. 1884. S. 79 (NM).

[1] Fortegnelser o. 1630 og 1666 over Danmarks Kirker (RA). [2] Matriklen 1664 med Tilføjelser (RA). [3] SamlJyHT. 2. R. III, 276. [4] August F. Schmidt: Danmarks Helligkilder. 1926. S. 133. [5] Gejstlig Jordebog over Hundborg Herred 1596, i Aarb Thisted. 1913. S. 56. [6] Af Maler Povl Jensen; Beretning i NM. [7] Thura: S. 487. [8] Trap V (4. Udg.) S. 385. [9] Danske Atlas V, 458. [10] Heilskov S. 17f.

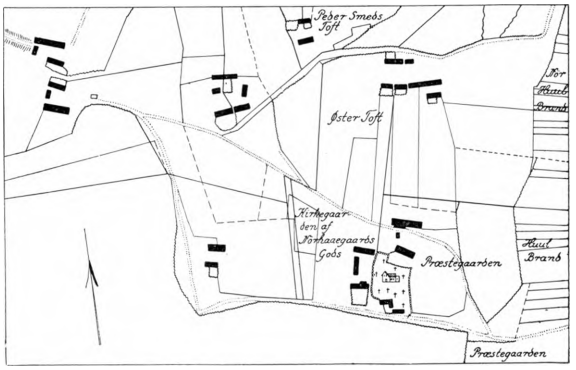

Fig. 6. Nørhaa 1798.